

Carme Fauria Roma
Museu Etnològic de Barcelona

La trajectòria dels museus etnològics a Catalunya s'ha caracteritzat per les mancances i la precarietat. A hores d'ara, cal reflexionar, a partir de l'anàlisi d'altres situacions similars, quins poden ser els remeis més efectius.

The trajectory of ethnological museum in Catalonia has been characterized by lacks and precariousness. At present it is necessary to reflect upon the most effective remedies, based on the analysis of other comparable situations.

Museus etnològics: trajectòria i funcions

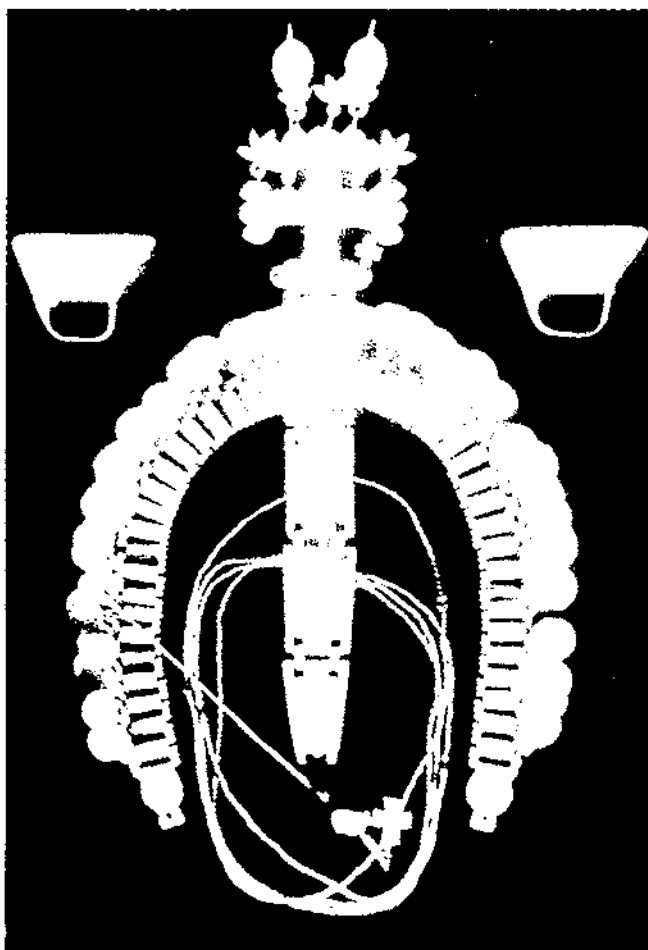
D'una manera o altra, els museus etnològics arrossegueu una herència que procedeix dels seus propis orígens, en la qual pesen positivament i negativa factors tan diversos com la relativa joventut de la ciència antropològica i la vinculació profunda que pot establir-se entre un museu d'aquest tipus i la societat que l'envolta.

Els orígens dels museus etnològics europeus aporten dades importants referents a la seva essència; sorgiren al voltant de l'objecte exòtic, en part perquè els seus precedents més remots es troben als antics gabinets de curiositats i en part perquè materialitzaren determinats desitjos polítics d'estats colonials, els quals necessitaven conèixer millor els seus territoris d'ultramar amb la finalitat d'explotar-ne més racionalment els productes. A conseqüència d'aquest plantejament, tant els museus com els primers teòrics de l'antropologia obtenien l'objecte material i l'objecte teòric de pobles llunyans, desenvolupats inicialment sense cap vinculació amb l'Europa que els feia, aleshores, centre de determinats interessos.

Aquesta circumstància ha determinat en bona mesura les característiques actuals dels nostres museus etnològics i també l'orientació del pensament antropològic europeu: aquests museus contenen, sobretot i com a punt de partida, col·leccions dels altres quatre continents, i només posteriorment s'ha iniciat un treball d'estudi i de preservació orientat cap a la pròpia identitat. Si al començament es tractava de museus antropològics —en el sentit que estaven vertebrats sobre l'home d'altres cultures—,

«(...) hoy en día han surgido otros que quieren representar sobre todo el patrimonio etnográfico de su propio país. Estos últimos no cesan de multiplicarse y perfeccionarse; experimentan a la vez la nostalgia profunda de un mundo perdido y la voluntad de conservar o al menos documentar, modos de vida casi totalmente desaparecidos. A menudo echan una mirada etnográfica sobre la cultura contemporánea y presentan el entorno de la realidad cotidiana» (*Museos etnológicos*, 1983, pàg. 135).

Les tasques documentals en els museus etnològics requereixen una alta especialització. Fotografia: Museu Etnològic de Barcelona.

Aquesta nova orientació ha portat determinats sectors (antropòlegs, museògrafs, polítics...) a qüestionar-se la necessitat de mantenir els museus antropològics, ja que per les seves característiques es podrien considerar al marge de la realitat –local o nacional– actual.

Em sembla erroni impulsar el coneixement d'allò que és propi contraposant-ho al coneixement d'allò que és aliè –per quin motiu han de considerar-se qüestions excloents?– i, en aquest cas, cal subratllar que inclinar-se només per una opció en detriment de l'altra implicaria també esborrar una part de la nostra pròpia identitat, precisament en un intent fallit de recuperarla.

No es pot ignorar que la presència de nombrosos museus «exòtics» a Europa és indicadora d'una altra manera de concebre el món, associada, evidentment, a uns altres temps. En el moment actual només és discutible el tipus de fórmula que cal emprar perquè els museus antropològics acompleixin una funció vàlida dintre de la societat que els acull.

En primer lloc, no es tracta de magatzems per guardar objectes «estrany», buits de sentit dins la nostra societat, sinó que constitueixen el resultat d'unes certes opcions històriques i ideològiques que cal assumir i integrar al món d'avui. Ignorar-los, marginar-los o retornar el seu contingut als diferents països d'origen² constituïria

una nova forma de menyspreu vers aquest «altre» tan maltractat, que ho ha estat i ho és encara, fins i tot des de posicions carregades de bona voluntat.

En segon lloc, el pas del temps ha fet possible que, des de determinades perspectives, el tipus de museu alimentat inicialment per objectes representatius del món llunyà de les colònies serveixi també per explicar aspectes molt concrets de la història europea, els quals han contribuït a la configuració de les diferents identitats i, per tant, de la realitat actual. Per bé o per mal, Europa es va projectar en el passat cap a la resta del món, i va aplicar, per a fer-ho, diferents sistemes de relació, sempre d'acord amb els signes de cada temps.

Finalment, el món contemporani ens permet revitalitzar des de perspectives noves aquells vells testimonis de cultures llunyanes. Avui Europa s'ha convertit en lloc de destí de gent procedent de molts països del Tercer Món, que vénen amb l'esperança d'una vida millor. Aquest fet, unit a la localització de les seus de grans empreses i multinacionals pertanyents a pròspers països no europeus, fa créixer i consolidar colònies estrangeres al nostre entorn més immediat; consegüentment, els problemes derivats de la convivència quotidiana deixen de ser casos aïllats i deriven cap a una problemàtica difícil i sense resoldre, que creix al si de les nostres societats.

Des d'aquesta perspectiva, una orientació adequada dels museus etnològics resultaria molt positiva per suavitzar tensions a partir del coneixement mutu i, per extensió, de la comprensió i el respecte envers «la diferència»; naturalment, una fórmula vàlida s'hauria d'aplicar a la nostra pròpia societat, la qual podria ser «reconeguda»

1. Adaptació de la comunicació presentada al I Congreso Internacional de Antropología en Extremadura y II Congreso de Historia de la Antropología Española. Novembre de 1994, Olivenza, Extremadura.

2. Si no es tracta d'objectes que es puguin considerar indispensables perquè un poble expliqui la seva pròpia identitat, no hi ha conflicte ètic de cap mena perquè s'utilitzin amb la finalitat d'apropar altres cultures a la nostra i al revés. En canvi, poden significar elements molt valuosos per a la comprensió i el diàleg entre mons diferents.

pels seus mateixos integrants i «descoberta» per l'individu procedent d'una altra cultura. Així, el museu etnològic pot suscitar

«(...) múltiples acercamientos entre mundos a los que todo condenaba a ignorarse y dar cuerpo progresivamente al sentimiento de unidad de la especie por encima de la pluralidad de las culturas»³ (*Museos etnológicos*, 1983, pàg. 135).

Sembla ser que la complexitat envolta tot allò que és humà i que les mil maneres d'apropar-se al coneixement d'aquesta complexitat es reflecteixen gairebé de manera natural en el concepte mateix d'«antropologia» i, potser per extensió, també en el concepte de «museu etnològic». És possible que això influeixi en la dificultat que s'experimenta a l'hora d'assolir una mínima estabilitat en relació amb els plantejaments sobre les característiques del contingut i de la funció, que ara mateix poden mostrar amb més coherència museus dedicats a altres temàtiques, com és el cas dels museus d'art o de zoologia, per posar exemples ben diferenciats, els quals potser gaudeixen de l'avantatge de poder contemplar amb més distanciament l'objecte del seu estudi.

De moment, la varietat de propostes que sorgeixen de l'estudi de l'home en tota la diversitat de les seves circumstàncies es tradueix també en una inacabable quantitat de respostes formals a l'hora de museografiar-les. De fet, no és possible una solució universal, sinó que l'opció formal aplicada ha d'emanar de cada circumstància concreta. El diàleg entre les distintes opcions constituiria el sistema de relació capaç d'atorgar al conjunt un segell d'uniformitat.

De manera semblant als pobles que hi són representats, els museus etnològics tenen certes dificultats per explicar la seva identitat, fins al punt que s'ha arribat a plantejar el canvi del nom propi amb el qual se'ls coneixia des del principi; *ecomuseus* i *museus de societat* han estat algunes de les propostes per substituir el vell concepte (Jaoul, 1992, pàg. 128) tot i que, de moment, no s'ha pas arribat a conclusions definitives.

Potser la solució es troba en l'acceptació de la pluralitat com un bé, una mena d'enriquiment i no de conflicte: la comparació de les diferents personalitats, el reconeixement de les coincidèn-

cies i la constatació de les diferències, potenciant sempre la protecció de les pròpies i el respecte vers les foranes potser ens allunyaria de les inacabables discussions sobre qüestions tan pelegrines com aquella que es planteja si un museu etnològic actual ha de contenir o no testimonis d'altres cultures, o si la identitat pròpia de la societat on està situat el museu etnològic es veurà o no minvada pel fet que aquest mostri un contingut plural.

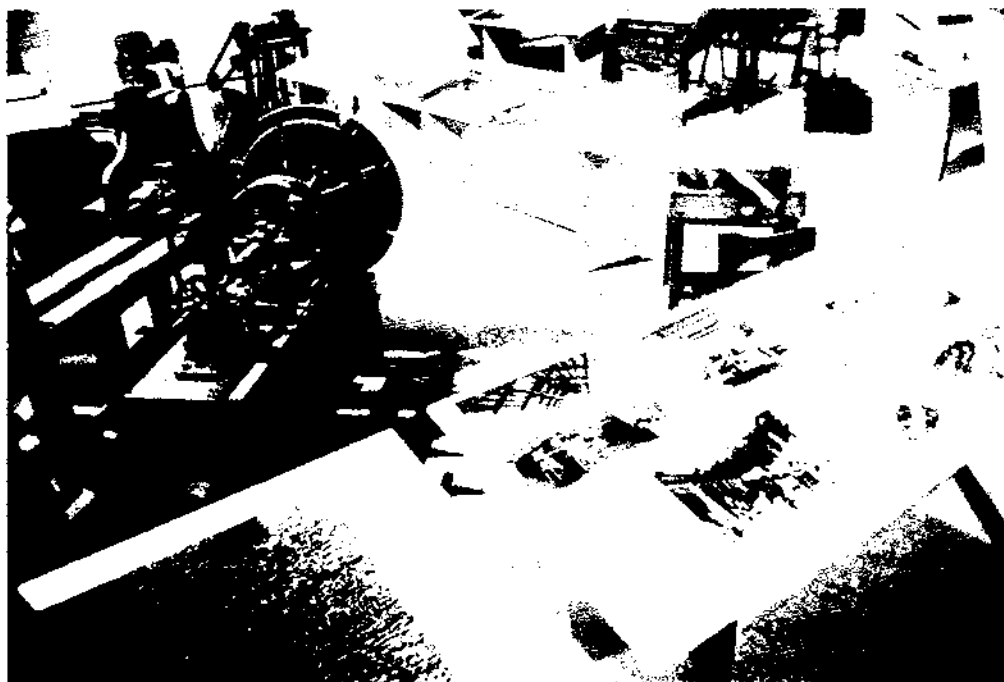
En realitat, a casa nostra cap museu d'art no es plantejaria la possibilitat de «retornar» obres italianes o franceses, ni tan sols en el cas que formessin part d'un museu nacional o estatal; i no pas per una qüestió ètica de restitució —que, com ja s'ha dit, entraria dins una altra problemàtica i afectaria únicament obres molt determinades—, sinó per la senzilla raó que l'art occidental se situa en un pla on la idea d'universalitat és acceptada d'una manera més comuna que en el cas que estem tractant. Efectivament, malgrat que qüestions com la diversitat i el coneixement de l'«altre» formen part de l'essència mateixa de l'antropologia, la qual cosa indueix a creure que haurien d'anar naturalment acompanyades de la tolerància, a la pràctica es constata massa sovint que no és així.

La formació professional del museògraf

L'any 1975 va tenir lloc a Barcelona una reunió per tractar la situació més recent de la problemàtica sobre museus. Hi col·laborava l'ICOM, l'Ajuntament de Barcelona i la Diputació de Barcelona. En una de les comunicacions s'assenyala que

«Durante mucho tiempo el personal de los Museos no ha estado más que incompletamente preparado para las tareas que debía cumplir. Los responsables de la recolección, del estudio y de la conservación de las colecciones eran más a menudo sabios eruditos que técnicos hábiles, a los que su formación de base no destinaba particularmente a ejercer en los Museos (...) Esta situación está lejos de haber cesado.»⁴ (Jean Favière, 1975, doc. 6, pàg. 1)

També aleshores —igual que avui—, es donava la circumstància que

Els múltiples aspectes que cal estudiar per documentar la cultura d'una àrea o una activitat fan imprescindible una àmplia formació dels conservadors. Fotografia: Museu del Suro de Palafrugell.

«(...) después de muchas décadas, las autoridades y las organizaciones profesionales se han inquietado por *facilitar una formación museológica y museográfica que tenga en cuenta la evolución contemporánea de la institución.*»⁵ (Ibíd. doc. 6, pàg. 2)

Vint anys després es pot dir que la situació no ha experimentat canvis: com aleshores, continuem a punt de començar de nou. Potser ara serà possible reeixir si utilitzem l'avantatge de l'experiència anterior.

Però, per tal de realitzar un treball vàlid, fa falta professionalitzar l'activitat museística. Cap llicenciat universitari està capacitat per integrar-se a la feina d'un museu només pel fet d'haver obtingut un títol acadèmic que, en cada cas, no pot fer altra cosa que *predisposar-lo o apropar-lo* a les tasques que l'esperen. En el nostre cas —MEB, per exemple— es pot afirmar que *la manca de personal adient és tan greu que supera en dificultat la manca de finançament.*

De fet, és des de l'interior dels museus que s'imparteixen els ensenyaments idonis, a partir de les necessitats concretes de cada institució. Però aquests ensenyaments, no gaudeixen de cap tipus de consideració acadèmica i, encara menys, d'una titulació en què es reconegui que determinades persones han assolit uns coneixements específics, precisament museogràfics, el camp d'aplicació dels quals és, en conseqüència, molt concret.

La separació museu-universitat no és un fet d'ara mateix; es tracta d'una situació que, probablement, es va iniciar

«(...) al producirse la descolonización, época en la que los caminos académicos y de los Museos empezaron a separarse. Para éstos últimos fue el comienzo de un alejamiento gradual de la élite

intelectual académica y de un acercamiento al público en general: el antropólogo cultural se convirtió en intérprete de otras culturas en beneficio de un público nuevo.» (Nico Bogaart, 1983, pàg. 145)

A poc a poc, la línia de separació es va anar eixamplant, fins a arribar a l'extrem que per a molts professionals de la docència universitària i ja no diguem per a la gent comuna,

«(...) *la función —de los museólogos— no se halla equiparada con la de los educadores e investigadores del mismo nivel (...).*»⁶ (Lluís Monreal,⁷ 1982, pàg. 101).

No hi ha dubte que existeix, per part de la societat en general, un autèntic desconeixement del museu que, en el cas dels sectors més cultes, sol anar acompanyat de la creença contrària. El museu, com la universitat, és una institució bàsica, tan quotidiana que qualsevol se sent capaç d'opinar sobre ella. Crec que, en principi, és bo que existeixi aquest estat d'implicació personal; però hi ha un problema: tant l'opinió referida a la universitat com la referida al museu corresponen, majoritàriament, a tòpics llargament acceptats. Fins i tot un teòric de primera línia com Lévi-Strauss, capaç de comprendre bé l'essència del treball museogràfic i de valorar-la quan està en relació amb l'antropologia —com es veurà més endavant— té, gairebé secretament, una opinió

3. La cursiva és de l'autora.

4. Idem.

5. Idem.

6. Idem.

7. En aquesta entrevista, Lluís Monreal es referia a la situació de professionals dels museus a Amèrica Llatina. Tot i això, l'afirmació és perfectament aplicable al nostre cas. Aleshores (1982) era secretari general de l'ICOM.

negativa dels museus en general, als quals considera poc més que magatzems:

«Durante mucho tiempo los museos de antropología han sido concebidos a imagen y semejanza de los demás establecimientos del mismo tipo, es decir, como un conjunto de galerías donde se conservan objetos: cosas, documentos inertes y de algún modo fosilizados detrás de las vitrinas,⁸ completamente desvinculados de las sociedades que los han producido.» (Lévi-Strauss, 1969, pàg. 340)

Curiosament, el mateix estereotip implica la consideració de prestigi vers determinats museus i, per extensió, vers determinats càrrecs, tot i que aquesta visió favorable està clarament sectoritzada, en bona part, des de la mateixa administració de la qual depenen els museus. Per això no és estrany que s'ofereixin els càrrecs més importants a professionals procedents d'altres sectors.

En general es constata que de l'interès polític pels museus se'n deriva una presa de consciència de la necessitat d'oferir una bona formació al personal que hi està adscrit. La preocupació pel funcionament dels museus va, doncs, unida al reconeixement que és necessari un ensenyament específic destinat a aquest tipus de professionals. Actualment, és cert que hi ha interès polític pels museus, tot i que molt orientat cap a raons d'eficàcia, una eficàcia entesa més des de l'òptica político-administrativa que no pas des de l'òptica del mateix museu.

Coincidint amb això, potser provocant-ho d'alguna manera, les noves generacions de museògrafs s'interessen cada vegada més per poder realitzar científicament la seva tasca i per poder formar equips capaços de treballar d'acord amb les necessitats de cada museu. Per exemple, en el cas de museus etnològics mitjans, que disposen als seus fons de col·leccions molt diverses, fa falta comptar amb especialistes en temes concrets que, al mateix temps, puguin incorporar-se a tasques més generals, ja que aquests centres no acostumen a disposar de personal suficient per delimitar els camps d'actuació de manera ideal.

La complexitat de la feina als museus i la manca d'una formació universitària específica fan que

els llicenciats —en qualsevol disciplina vàlida per cobrir les necessitats de personal que avui tenen els museus etnològics— no puguin accedir directament a un lloc de responsabilitat, sinó que hauran d'emprar els seus coneixements com a base per adaptar-se a les exigències de la seva tasca. Aquest aspecte de la formació professional del museògraf l'han realitzada fins ara mateix els mateixos museus, sense que aquesta pràctica docent, llarga i complexa, tingui cap tipus de reconeixement acadèmic.

A la formació professional hi ha dos aspectes essencials: un de caràcter pràctic i un altre de teòric (Jean Gabus, 1975, doc. 7, pàg. 1). El museu ha de participar indispensablement en la docència dels nous professionals i aportar la seva experiència per tal que els coneixements teòrics es transformin en sistemes vàlids per ser aplicats al treball museogràfic. Finalment, hauria d'existir un reciclatge constant, que fes possible l'actualització dels tècnics dintre del seu propi àmbit.

Metodologia

Els programes dels cursos de formació o de reciclatge haurien de fer-se des de la perspectiva del museu i no des de qualsevol altra, malgrat les afinitats que puguin existir entre una i altres. Partint de la base que la feina del museu s'organitza al voltant de l'objecte, el sistema més senzill de planificació per organitzar cursos de museografia fóra aquell que s'elaborés

«(...) teniendo en cuenta el proceso real que sigue el objeto cultural cuando entra a formar parte de la colección del Museo, es decir, catalogación y archivo; conservación y preparación de especímenes; exhibición y museografía; comunicación y proyección social del Museo.» (Mutal, 1982, pàg. 94).

Aquests temes es complementen amb altres, com «museu i cultura», «història i concepte del museu» (ibíd.) i també amb disciplines orientades a aconseguir un concepte de museografia integral, capaç, per exemple, de considerar des de la mateixa òptica els conceptes de «cultura» i d'«art» (Lacouture, 1982, pàg. 91). En el cas concret dels museus d'etnologia s'hi ha d'afegir, com a pas

A més de les seves tasques bàsiques, els museus etnològics han de difondre els coneixements antropològics i humanístics. Programa de conferències sobre cinema etnogràfic organitzat pel Museu Etnològic de Barcelona.

previ al procés de l'objecte dintre del museu, l'etnografia i la seva aplicació en el treball de camp.

Lévi-Strauss feia al·lusió, en un article sobre la relació entre museus etnològics i l'antropologia com a ciència social, al paper d'aquest tipus de museu com a prolongació de l'activitat etnogràfica, i realitzava una descripció molt encertada del treball amb els objectes:

«En efecto, el contacto con los objetos, la humildad que le inculcan al museógrafo todos los quehaceres menudos que se encuentran en la base de su profesión: desembalaje, limpieza, mantenimiento; *el sentido agudo de lo concreto que este trabajo de clasificación, identificación y análisis de las piezas de colección desarrolla*; la comunicación con el medio ambiente indígena, que se establece indirectamente por intermedio de instrumentos que es preciso saber manejar para conocerlos y que poseen, además, una textura, una forma, a veces inclusive un olor, cuya aprehensión sensible, repetida una y mil veces, crea una familiaridad inconsciente con géneros de vida y actividad lejanos; *el respeto, en fin, por la diversidad de las manifestaciones del genio humano* que no puede dejar de creerse como resultado de las pruebas a las que los objetos a veces más insignificantes sometan al gusto, la inteligencia y el saber del museógrafo día tras día; *todo esto constituye una experiencia de tal riqueza e intensidad que sería un error subestimarla.*» (Lévi-Strauss, 1969, pàg. 339)

El sistema de formació professional més efectiu seria, sens dubte, aquell que reunís en estreta col·laboració museu i universitat. Per arribar-hi, cal que els museus explicitin, millorin i difonguin el nivell de la seva activitat científica, de tal manera que la tasca que desenvolupin els seus tècnics sigui reconeguda, cada vegada més, al costat d'aquella activitat realitzada per altres professionals d'igual formació però de distinta dedicació. Allò que en certa ocasió fou qualificat aquí de «fantàstic com a declaració de principis» per part d'un catedràtic universitari es mostra a casa nostra, a poc a poc però amb seguretat, com una realitat —reconec que difícil d'assolir—, sens dubte més afavorida i més acceptada en altres indrets.

Dins el camp concret dels museus etnològics es

Vostre arxivament de Archa: Etnogràfic - Foto: Etnogràfic

Programa de Conferències i Cinema Etnogràfic

«Situació actual de la població indígena a l'Amèrica Llatina»

Museu Etnològic
Del gener a l'abril de 1989

Ajuntament de Barcelona

fa evident un notable desaprofitament de les possibilitats. A Estats Units o a Alemanya, per exemple, els museus actuen com a centres de l'activitat etnogràfica i científica al costat de les càtedres universitàries, i no es tracta pas de casos aïllats. També entre nosaltres s'imposa un canvi de perspectiva, la qual cosa no constitueix un repte fàcil, ja que implica el compromís de molts i els exigeix abandonar actituds molt arrelades. Però cal aportar naturalitat a una activitat quotidiana que, si no la té, arrossega un pes mort innecessari.

Els departaments d'antropologia d'algunes universitats es plantegen a hores d'ara la museografia com una sortida professional molt indicada per a una part del seu nombrós alumnat, la qual cosa ha generat l'aparició de cursos de postgrau —alguns encara en una fase experimental— que esperem que obtinguin resultats positius ben aviat.

A aquest renovat interès per part de l'administració i de la universitat, s'hi afegeix la necessitat dels mateixos museus de renovar els seus plantejaments interns després d'unes dècades en

8. La cursiva és de l'autora.

9. Idem.

les quals es va realitzar, sobretot, un tipus de feina centrada en l'augment quantitatiu de les col·leccions i, en certs casos, també en l'elaboració d'inventaris bàsics. Ara mateix, al MEB, una de les tasques principals —i més a l'abast de les encara minses possibilitats— és la documentació de les col·leccions que es van configurar aleshores. Aquesta fase del treball exigeix uns coneixements museogràfics imprescindibles i, alhora, coneixements teòrics de disciplines molt diverses que, en general, inclouen l'arqueologia, l'etnohistòria i l'antropologia, però també l'art, la biologia, la geologia i algunes altres, sempre en funció dels reclams que sorgeixen de les mateixes col·leccions objecte d'estudi.

Centrem-nos, doncs, en la documentació de col·leccions. Es tracta d'un procés laboriós d'investigació, bàsicament pluridisciplinari, centrat en el coneixement del patrimoni que custodia el museu. L'estudi de cada objecte proporciona una gran riquesa d'informació: des de dades referents a la seva composició material a dades geogràfiques relacionades amb el seu lloc d'origen, les possibilitats s'estenen per temàtiques que comprenen ideologies religioses, dependències polítiques o sistemes econòmics. Per tant, saber *veure* l'objecte és indispensable, igual que disposar d'un bagatge teòric és indispensable per *interpretar-lo*.

És evident que en el cas dels museus etnològics l'especialització pot ser molt concreta i, tal com estan les coses, pot acabar resultant pràcticament inútil per a aquelles persones que l'han realitzada. Les poques sortides professionals van minvant, fins i tot dins les mateixes institucions que han afavorit la formació d'aquests especialistes, la qual cosa condueix a una situació que exigeix amb urgència planificar el futur, malgrat les dificultats del moment present.

Aquesta realitat que patim dia a dia ve acompanyada d'una falta de consciència que existeix. Això fa impossible una veritable comprensió del problema per part de l'administració que el produeix: el desconeixement de la situació als museus arriba fins un punt en què l'administració confon el fet que existeixen molts llicenciats al mercat de treball amb la facilitat immediata de cobrir temporalment determinats llocs als mu-

seus. I el que és encara pitjor, per evitar compromisos laborals, opta per substituir —cosa impossible en la pràctica— els ja iniciats o ja formats per altres persones amb les quals el museu es veu en la necessitat de començar de nou el procés de formació, sense cap garantia de continuïtat, ni per al museu, ni per al nou contractat.

Per tot el que s'ha dit fins aquí, es pot deduir que la solució per al futur no arribarà recolzada únicament en l'existència d'àmbits de formació específics per als museòlegs i museògrafs. La tasca fonamental perquè els especialistes formats als mateixos museus i els diplomats en postgraus i màsters universitaris tinguin una sortida professional que pugui pal·liar la falta de recursos humans real i greu que pateixen els museus només es podrà resoldre si s'aconsegueix dissenyar i aplicar una política de normalització. Malauradament, la titularitat pública de la gran majoria dels nostres museus,¹⁰ els fa costosos en excés; per pal·liar aquest problema, l'administració hauria de poder compartir la responsabilitat amb estaments privats, per exemple conformant administracions mixtes. En aquest sentit, la recent —i llargament elaborada— Llei de mecenatge podria significar un gran pas cap a una solució efectiva: es imprescindible que es contemplin punts d'interès particular capaços de beneficiar l'interès comú.

Definitivament, el finançament dels museus és un tema difícil, i també és fonamental per fer realitat qualsevol perspectiva referent al seu desenvolupament normal; de fet, és gairebé impossible l'optimisme. Segons l'opinió d'experts com Sylvio Mutal:¹¹

«Sólo cuando los gobiernos los consideren como un elemento que contribuye al desarrollo global del país, los museos obtendrán fondos equivalentes a los que se designan a la salud pública, la educación y los asuntos sociales.» (Mutal, 1982, pàg. 83)

Està clar que encara som lluny d'aquesta fita. Tot i que és cert que els polítics en funcions in-

10. Governos centrals, governs autonòmics i autoritats municipals.

11. Responsable del Projecte PNUD/UNESCO de patrimoni cultural a Lima, Perú (1982).

clouen generalment els museus en els pressupostos anuals, de manera gairebé invariable els crèdits assignats són mínims i completament desfasats respecte a les necessitats reals (Durán, 1982, pàg. 84). Prenguem-ne nota: aquesta afirmació relativa a la situació dels museus d'Amèrica Llatina l'any 1982 és perfectament aplicable a la nostra realitat actual.

Si el primer pas per millorar és la presa de consciència col·lectiva —els museus i els seus professionals, universitat, administració, públic en general—, cap avenç no és possible sense una planificació prèvia, basada en les possibilitats reals i capaç d'utilitzar la imaginació al mateix temps que conegui i tingui presents els casos ideals de manual. Només així es podran aconseguir solucions autèntiques per programar cara al futur i que assegurin l'obtenció de resultats.

No ens porta enlloc la creació de diferents especialitats universitàries orientades cap a la museografia si no hi ha una voluntat d'assegurar —a partir d'un funcionament normalitzat dels museus— que existiran també sortides professionals. Ara mateix hi ha molts llocs de treball que s'haurien de cobrir amb personal qualificat, llocs que s'han de considerar fonamentals, bàsics per a un funcionament mínim. I, una vegada resoltes aquestes necessitats ineludibles, s'hauria d'incentivar un creixement dels recursos humans als diferents museus, a fi d'impulsar-ne l'activitat al si de la societat.

En lloc d'analitzar separatament els interessos de cadascun dels estaments implicats i d'intentar aconseguir victòries des de la individualitat, potser ara és un bon moment per replantejar fórmules de treball que coincideixen enormement en finalitats i processos. Un diàleg ben establert entre museus etnològics i universitats seria positiu per a totes dues parts; al mateix temps, unint les seves forces potser seria més fàcil comptar amb el suport polític i institucional indispensable per garantir mínimament una activitat continuada: no es pot oblidar que l'estabilitat —una certa estabilitat—, resulta fonamental per a la realització d'una tasca vàlida que, en aquest cas, ha d'estar profundament vinculada a la societat i a la problemàtica del món actual.

Bibliografia

DURAN, Sergio. «La financiación de los Museos». *Museos, patrimonio y políticas culturales en América Latina y el Caribe. Museum*, vol. 34, núm. 2 (1982). *Museum*, vol. 34, núm. 2 (1982).

GABUS, Jean. *Moyens et méthodes de la formation professionnelle*. Seminari «La formación del personal técnico de museos». Barcelona ICOM: Diputación Provincial de Barcelona, 1975.

LACOUTURE, Felipe de. «Aspectos de la formación del personal». *Museos, patrimonio y políticas culturales en América Latina y el Caribe. Museum*, vol. 34, núm. 2 (1982).

LÉVI-STRAUSS, Claude. «El lugar de la antropología entre las ciencias sociales y problemas planteados por su enseñanza». A: *Antropología Estructural*. Buenos Aires: Eudeba, Editorial Universitaria, 1969, pàg. 310-344.

MONREAL, Lluís. «¿Cien años de soledad?». Entrevista. *Museos, patrimonio y políticas culturales en América Latina y el Caribe. Museum*, vol. 34, núm. 2 (1982).

MUSEOS ETNOLÓGICOS. «Introducción». *Museum*, núm. 139 (1983).

MUTAL, Sylvio. Presentació de l'article «El financiamiento de los Museos: un desafío que debemos aceptar». *Museos, patrimonio y políticas culturales en América Latina y el Caribe. Museum*, vol. 34, núm. 2 (1982).